

ЛІСЕНКО Федір Остапович (07(19). 06. 1887, м. Бердянськ Таврій. губ., нині Запоріж. обл. — 03. 09. 1937, Київ) — геолог. Професор (1934). Від 1906 навч. у С.-Петербур. гірн. інституті, з якого 1910 виключений за участь у студент. русі. Закін. Томс. гірн. інститут (Росія, 1911). Відтоді працював на копальнях Уралу, Алтаю, Зх.-Сибір. низовини та Казахстану. На поч. 1917 повернувся в Україну, де спочатку був геологом ртут. рудників поблист. ст. Микитівка (м. Горлівка, нині Донец. обл.). Потім за дорученням УЦР досліджував соляні копальні поблист. м. Бахмут (нині Артемівськ Донец. обл.), кілька разів виїжджав на ст. Волочиськ (нині Хмельн. обл.) для вирішення проблеми постачання нафти з Карпат, водночас вивчав карпат. соляні поклади. 1919 — один із засн. Кам'янець-Поділ. університету; викладав у ньому курс заг. геології, разом зі студентами брав участь у відновленні зруйнов. цукроварень, млинів, фосфорит. копалень, провадив дослідж. багатьох видів буд. матеріалів, жорнового каміння та мінерал. добрив Кам'янецьчини. Від 1926 — старший науковий співробітник, згодом — зав. сектору неруд. корис. копалин Інституту геології АН УРСР (Київ); за сумісн. — зав. розвідкою корис. копалин Укргеолкому, кер. секції гірн.-геол. термінології Інституту наук. української мови ВУАН, викл. Київ. худож. інституту (читав курс пластич. матеріалів) і Вищих інж. курсів Укр. н.-д. геол.-розв. інституту. У міжвоєн. період зробив знач. внесок у дослідж. неруд. корис. копалин для потреб розвитку пром. комплексу УРСР, зокрема у цей період активно вивчав вогнетривкі глини, сировину для керам. промисловості, літогр. і жорн. каміння, адсорбц. глини, фосфорити, кам'яну та калійну солі. 1936 у Києві за його

та М. Ключникова редакцією вийшла друком кн. «Материалы к изучению глин и каолинов УССР как огнеупорного сырья», у якій детально охарактеризовано 90 найгол. родовищ каолінів і вогнетрив. глини України, висвітлено їхній хім. склад, технол. якості та запаси за категоріями А, В і С. Від 1928 очолював експедицію з пошуків корис. копалин на Роменщині, зокрема на г. Золотуха поблист. с. Оксютинці (нині у межах с. Пустовійтівка Ромен. р-ну Сум. обл.). Під його керівництвом там були виявлені поклади гіпсу, мергелю, глинистих сланців, кам'яної і калій. солей, діабазів і нафти. Спрогнозовані ним на Роменщині поклади нафти, а 1936 підтверджені унаслідок бурил. робіт, сприяли відкриттю нової укр. нафтогазонос. провінції — Дніпров.-Донец. западини. Серед учнів — академік АНУ **В. Бондарчук**. Весною 1936 тяжко захворів, однак це не завадило у наступ. році його арешту. 3 вересня 1937 за сфабрик. справою засудж. до смерт. кари, того ж дня розстріляний. 1956 реабілітований. До 8-ми р. ув'язнення засудж. також його дружину.

Основні праці

Сіль на Україні (в межах Наддніпрянщини). Кам'янець-Подільський, 1920; Украинский силекс и его значение для керамической промышленности // Минерал. сырье. 1927. № 35; Геологічні досліди кременю на Кам'янецьчині // Тр. Укр. н.-д. геол. інституту. 1928. Т. 2; Геологічні умови уложення покладу українського силексу та його значення для керамічної промисловості // Там само. 1928. Т. 3; Літографське каміння з Поділля // Там само. 1930. Т. 4; Рекогносцированное дослідження девонських аркозових пісковиків як динасової сировини // Корисні копалини України. К., 1934; Роменська експедиція УАН // Вісті УАН. 1935. № 6-7; Дослідження адсорбційної сировини в УРСР // ГЖ. 1935. Т. 2, вип. 2; Выявленные запасы шамотного сырья и перспектива к увеличению их // Мат. к изучению глин и каолинов УССР как огнеупор. сырья. К., 1936 (співавт.).

Рекомендована література

1. Макаренко Д., Созанський В. Життєвий шлях професора Ф. О. Лисенка // ГЖ. 1992. № 2;
2. Созанський В. Феномен Лисенка // Геолог України. 2004. № 2;
3. Макаренко Д. Голгофа українських геологів. К., 2007.

Д. Є. Макаренко

Бібліографічний опис:

Лисенко Федір Остапович / Д. Є. Макаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54906>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).